

Mellékletek:

Szalay István könyvadományozása

A Tisztelt Értéktár Bizottság 2018 márciusában tárgyalta Szalay János (1746-1818) és felesége, Székely Klára (?-1830) széleskörű adományozó tevékenységét. A család másik tagja, Szalay István (*1749 †1830 után) hites földmérő személyére – akit 1791-ben az alsódabasi református templom alapítói között is ott találunk - akkor mindössze egyetlen mondatos utalás történt. Ő nemes gesztusával a 81. életében, 1830 novemberében került jelentős terjedelemben a korabeli sajtó hasábjaira, ugyanis az akkoriban páratlanul értékes és gazdag, 829 kötetes könyvtárát egykori alma materének, a kunszentmiklósi református gimnáziumnak adományozta. A közleményt teljes terjedelmében megismerhetjük:

„Tettes Nemes Szenyitzei Szalay István Úr, A. Dabasi Köz-Birtokos, és Hites Földmérő, a' Tudományoknak, és Tudományos Intézeteknek szíves barátja, nagy lelkűségének jeles példáját adta a' legközelebb múlt Septemberben, életének 81-dik esztendejében, megemlékezvén arról, hogy tanulását Kún-Sz. Miklóson kezdette, és míg felsőbb Tudományokra nem ment, ott folytatta; nagy gonddal, fáradsággal, és nem kevés költséggel, öszvegyűjtött Könyvtárát, melyben a' Tudományoknak tsaknem minden ágaira, magyar, német, deák, és más tudós nyelveken igen jó könyvek találtak, a' Kún-Sz. Miklósi Ref. Gymnasiumnak azon egy Feltétellel ajándékozta: hogy időről időre szaporítatván, az itten tanuló ifjaknak, és mind azoknak, a' kik ezt használni kívánják, a' Reform. Consistorium felvigyázása alatt nyitva álljon; sőt még a' Külföldieknek is elegendő bátorság mellett, hasznokra lehessen. Az említett Ekklesiának, és különösen a' Ref. Gymnasiumnak Elöljárói, a' fent tisztelt Mécénás eránt, néminémű háládatosságot kívánván még életében mutatni, jónak vélték, annak minden tiszteletet érdemlő képét, egy ügyes Képiró által levétetni, a' Museumba a' Ns. Szalay familiának czímerével együtt behelyheztetni – egyszer'smind ezt a' mai időben már oly ritkán történő hasznos ajándékot köz hírré tévén, követésre méltó például ajánlani.”

Az iskola könyvállománya az adománnyal a négyszeresére nőtt, és a mai könyvtár 3400 kötetes muzeális állományának alapját képezi. Nem lehet szó nélkül hagyni az adományozó feltételeit sem, miszerint a könyvtár folyamatosan gyarapodva szolgálja a tanuló ifjúságot, de másoknak, akár külföldieknek is rendelkezésére álljon. A reformkori gondolkodást jól tükrözi az iskolában az 1760-as években tanuló Szalay István gesztusa, melyről a Baksay Sándor Református Gimnázium és Általános Iskola Könyvtárának honlapja a következőképpen emlékezik meg:

„A gimnázium könyvtáráról az első feljegyzés 1764-ben történt, s eszerint 76 darab könyvünk volt akkor. Csak a mennyiségről tudunk; arról, hogy ezek mely könyvek voltak, sajnos nincs információnk. A lassú gyarapodásban nagy változás következett be 1830-ben. Szalay István – aki gimnáziumunk diákja volt – 829 kötetből álló gyűjteményét volt iskolájára hagyta. Ez az adomány az akkor itt lévő könyveknek majdnem háromszorosa volt, ezért szoktuk Szalay Istvánt a könyvtár megalapítójaként említeni. Ezzel az értékes gyűjteménnyel 2 könyvszekrényt is kaptunk, ami már nincs meg, de a családi címere fennmaradt. Az átadott könyvek kézírásos katalógusa is megtalálható gyűjteményünkben, s a könyvek jelentős része is. 100 évvel ezelőtt Pátkay Imre elkészítette a könyvtár katalógusát.”

Kihangsúlyozni szükséges, hogy a könyvtadás kézírásos katalógusa ma is megvan, mint ahogyan a könyvek többsége és a családi címer is. A gyűjteményt számon tartja az iskola, a református egyház, Kunszentmiklós városa és a könyvtáros szakma egésze.

A felsoroltak alapján Szalay István könyvadományozó gesztusa jól harmonizál a dabasi reformkori események sorával. Az adott korszakban és nagyságrendben a könyveknek már az összegyűjtése is kiemelkedő teljesítmény volt, melynek értékét az önzetlen adományozás tovább növelte. Az eseményt, - mely értéktárunk kulturális kategóriáját jelentősen gyarapítja, - helytörténetünkben is érdemes maradandóan rögzíteni.

Bibliográfia

Bajó János: Iskolai növelés-ügy. Protestáns Egyházi és Iskolai Lap 1845. november 30. pp. 1148-1149.

Balogh Mihály:

- A védett állomány egy iskolai könyvtár életében. Könyvtáros 1990/10. pp. 604-605.

- Kunszentmiklós rövid története – a kezdetektől a 21. század elejéig.

https://docplayer.hu/2970438-Kunszentmiklos-rovid-tortenete-a-kezdetektol-a-21-szazad-elejeig.html#show_full_text p. 20.

Balogh Mihály – Kisari Ottília: Fejezetek a kunszentmiklói református gimnáziumi könyvtár történetéből. Magyarországi Református Egyház Zsinati Hivatala, 2016. 149 p.

Czagányi László: A Dabasi Református Egyházközség története tulajdon iratai tükrében. Dabas, 1993. p. 27.

Hazai 's Külföldi Tudósítások: Kún. – Sz. Miklósról. 1830. november 17./40. szám p. 315.

Illyés Bálint: Padlásporos irattárak. Magyar Nemzet 1985. szeptember 30. p. 6.

Magyar Kurír: Kún. – Sz. Miklósról. 1830. november 23./42. szám. p. 342.

Pátkay Imre: A kunszentmiklói református gimnázium könyvtárának katalógusa. Kunszentmiklós, 1908. 243 p.

Szolnoki Attiláné:

- A Baksay Sándor Református Gimnázium és Általános Iskola Könyvtára. Képekkel illusztrált előadás, MTA Könyvtári és Információs Központ, 2019. május 8.

https://eke.hu/sites/default/files/szolnoki_ane_eloadasa.pdf

- A kunszentmiklói Baksay Sándor Református Gimnázium és Általános Iskola muzeális könyvtárának múltja és jelene. Könyv, könyvtár, könyvtáros 2020/3. pp. 14-20.

<https://www.bsrq.hu/iskolank-tortenete>

https://reformacio.mnl.gov.hu/orokseg/baksay_sandor_reformatus_gimnazium_es_altalanos_iskola_kunszentmiklos

http://www.tinodilantos.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=387&Itemid=391&lang=hu

<https://www.facebook.com/bsrgik/>

A javaslatához mellékelte képek forrása: Szolnoki Attiláné könyvtáros-tanár fentiekben jelzett előadása.

Összeállította: Valentyk Ferenc